

Прохоренко Олексій Олексійович –

кандидат психологічних наук, науковий співробітник відділу інновацій та стратегій розвитку освіти Інституту педагогіки НАПН України.

Коло наукових інтересів: педагогічна психологія, педагогічне прогнозування, освітні інновації, інноваційний розвиток закладу загальної середньої освіти.

e-mail: innovacia@ukr.net

DOI 10.32405/2411-1317-2018-3-75-83

УДК 373.5.014;303.444:005.412

ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ: КЛАСИФІКАЦІЯ І ХАРАКТЕРИСТИКА

У статті виділено, обґрунтовано й охарактеризовано чинники розвитку загальної середньої освіти, подано класифікацію цих чинників. Для здійснення цієї класифікації застосовувалися декілька основ (ознак), першою з яких є походження цих чинників: поділ на внутрішні (спричинені або локалізовані в самій системі загальної середньої освіти) і зовнішні. Зовнішні за територіальною ознакою розподілено на внутрішньодержавні (виникають і діють в межах держави) й міжнародні (виникають і діють на загальноосвітньому (глобалізація) та міждержавному рівнях). Підставою для поділу стали сфери державного (міжнародного) життя: політико-правова, науково-технічна, економічна, соціально-економічна, демографічна, соціокультурна, освітня, соціально-психологічна, екологічна.

Ключові слова: загальна середня освіта; розвиток; освітньо-педагогічне прогнозування; прогностичний фон; чинники розвитку загальної середньої освіти; класифікація і характеристика чинників.

Постановка проблеми. Завдання виділення та якісного й кількісного аналізу чинників розвитку досліджуваного об'єкта є одним із ключових у проблематиці освітньо-педагогічного прогнозування, одним із вирішальних для продуктивного здійснення прогнозування розвитку загальної середньої освіти. Без визначення складу, кількісних показників і динаміки впливу цих фонових (зовнішні чинники) й профільних (внутрішні чинники) даних про об'єкт прогнозування неможливо розробити ґрунтовні пошукові й нормативні прогностичні моделі розвитку загальної середньої освіти.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю виділення й обґрунтування, розроблення класифікації чинників розвитку загальної середньої освіти, що є однією з передумов вироблення ґрунтовних прогнозів перебігу зазначеного процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика прогнозування розвитку системи загальної середньої освіти розглядалася в працях вітчизняних і зарубіжних учених: Б. С. Гершунського (теоретико-методологічні засади освітньо-педагогічного прогнозування), Е. Г. Костяшкіна (прогнозування розвитку школи, прогностична модель школи майбутнього), В. Г. Кременя (філософія освіти, людиноцентристський підхід, модернізація освіти), Л. А. Онишук (концептуальні засади прогнозування розвитку загальної середньої освіти), Д. О. Пузікова (теоретична модель прогнозування розвитку загальної середньої освіти), О. М. Топузова (дидактична прогностика, профільне навчання), Е. Тоффлера (футурологія), Т. Х'юсена (тенденції розвитку освіти, прогнози розвитку освіти в кінці ХХ ст.) та ін.

Використані джерела

1. Великий тлумачний словник української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
2. Гершунский Б. С. Образовательно-педагогическая прогностика. Теория, методология, практика : учеб. пособие / Б. С. Гершунский. – М. : Флинта; Наука, 2003. – 768 с.
3. Мезенцева О. І. Міжнародні чинники розвитку загальної середньої освіти в Україні / О. І. Мезенцева // Український педагогічний журнал. – 2017. – № 4. – С. 18 - 26.
4. Онищук Л. А. Концепція прогнозування розвитку загальної середньої освіти / Л. А. Онищук. – К. : Інститут педагогіки НАПН України, Педагогічна думка, 2016. – 36 с.
5. Пузіков Д. О. Модель прогнозування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в системі внутрішньошкільної методичної роботи / Д. О. Пузіков // Український педагогічний журнал. – 2016. – № 4. – С. 86 - 93.
6. Пузіков Д. О. Теоретична модель прогнозування розвитку загальної середньої освіти / Д. О. Пузіков. // Український педагогічний журнал. – 2017. – № 4. – С. 128 - 137.
7. Рабочая книга по прогнозированию / Редкол.: И. В. Бестужев-Лада (отв. ред.). – М.: Мысль, 1982. – 430 с.
8. Титаренко І. О. Феномен соціально-культурних чинників у функціонуванні системи освіти / І. О. Титаренко // Педагогічний процес: теорія і практика. – 2017. – Вип. 3. – С. 106 - 111.
9. Шульга Н. Законодавче забезпечення і чинники, що впливають на стан сучасної освітньої політики в Україні / Н. Шульга // Вісник національної академії державного управління при Президентові України. – 2012. – Вип. 1. – С. 274 - 281.

References

1. Velykyj tлумachnyj slovnyk ukrajins'kohoji movy (z dod. i dopov.) / Uklad. i gholov. red. V. T. Busel. – K. ; Irpinj : VTF "Perun", 2005. – 1728 s.
2. Gershunskij B. S. Obrazovatel'no-pedagogicheskaja prognostika. Teorija, metodologija, praktika : ucheb. posobie / B. S. Gershunskij. – M.: Flinta; Nauka, 2003. – 768 s.
3. Mezenцева O. I. Mizhnarodni chynnyky rozvytku zaghal'noji serednjoji osvity v Ukrajinі / O. I. Mezenцева // Ukrajin's'kyj pedagoghichnyj zhurnal. – 2017. – # 4. – S. 18 – 26.
4. Onyshhuk L. A. Konceptija prohnozuvannja rozvytku zaghal'noji serednjoji osvity / L. A. Onyshhuk. – K.: Instytut pedagoghiky NAPN Ukrajinі, Pedagoghichna dumka, 2016. – 36 s.
5. Puzikov D. O. Modelj prohnozuvannja rozvytku zaghaljnoosvitnjogho navchal'nogho zakladu v systemi vnutrishnjoshkil'noji metodychnoji roboty / D. O. Puzikov // Ukrajin's'kyj pedagoghichnyj zhurnal. – 2016. – # 4. – S. 86 – 93.
6. Puzikov D. O. Teoretychna modelj prohnozuvannja rozvytku zaghal'noji serednjoji osvity / D. O. Puzikov. // Ukrajin's'kyj pedagoghichnyj zhurnal. – 2017. – # 4. – S. 128 – 137.
7. Rabochaja kniga po prohnozirovaniju / Redkol.: I. V. Bestuzhev-Lada (otv. red.). – M.: Mysl', 1982. – 430 s.
8. Tytarenko I .O. Fenomen social'no-kul'turnykh chynnykiv u funkcionuvannja systemy osvity / I. O. Tytarenko // Pedagoghichnyj proces: teorija i praktyka. – 2017. – Vyp. 3. – S. 106 – 111.
9. Shuljgha N. Zakonodavche zabezpechennja i chynnyky, shho vplyvajutj na stan suchasnoji osvitnjoji polityky v Ukrajinі / N. Shuljgha // Visnyk nacional'noji akademiji derzhavnogho upravlinnja pry Prezydentovi Ukrajinі. – 2012. – Vyp. 1. – S. 274 – 281.

Прохоренко А. А., кандидат психологических наук, научный сотрудник отдела инноваций и стратегий развития образования Института педагогики НАПН Украины

ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ ОБЩЕГО СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ: КЛАССИФИКАЦИЯ И ХАРАКТЕРИСТИКА

В статье выделены, обоснованы и охарактеризованы факторы развития общего среднего образования, представлена классификация этих факторов.

Для осуществления этой классификации использовалось несколько основ (признаков), первым из которых является происхождение этих факторов: деление на внутренние (возникшие или локализованные в самой системе общего среднего образования) и внешние. Внешние

по територіальному признаку розподілені на внутрігосударственні (возникають і впливають в межах держави) і міжнародні (возникають і впливають на общемировому (глобалізація) і міжгосударственому рівнях). Основанням для виділення конкретних груп внутрігосударствених і міжнародних факторів розвитку загального середнього освіти стали сфери державної (міжнародної) життя: політико-правова, науково-технічна, економічна, соціально-економічна, демографічна, соціокультурна, освітня, соціально-психологічна, екологічна.

Ключевые слова: загальне середнє освітє; розвитє; освітєльно-педагогічне прогнозування; прогнозний фон; фактори розвитку загального середнього освіти; класифікація і характеристика факторів.

Prokhorenko O., Candidate of Psychological Sciences, Scientific Researcher at the Innovations and Education Development Strategies Department of the Institute of Pedagogy of the NAES of Ukraine

FACTORS OF DEVELOPMENT OF GENERAL SECONDARY EDUCATION: CLASSIFICATION AND CHARACTERISTICS

The article highlights, substantiates and characterizes the factors of development of general secondary education, the classification of these factors is given. The actuality of the study is caused by the need to select and justify, to develop a classification of the factors of development of general secondary education, which is one of the prerequisites for making sound predictions of the course of this process.

The factors of the development of general secondary education are the internal or external conditions, driving forces, the causes of this process, which determine its characteristic features (the character as a whole); factors of this development.

Analysis of the scientific literature gave the author the opportunity to substantiate the grounds and develop a classification of the factors of development of general secondary education. Several foundations (attributes) were used to implement this classification. By the first reason, origin, one can distinguish external and internal factors of the development of general secondary education. For the second reason, the territorial affiliation, external factors can be divided into domestic and international. Both internal and international factors of the development of general secondary education can be divided by one reason, the sphere of functioning, into eight identical groups, namely: political and legal, scientific and technical, economic, socio-economic, demographic, socio-cultural, educational, socio-psychological, environmental factors.

In turn, the internal factors of the development of general secondary education can be divided by the functional attribute into seven groups (socio-cultural, socio-psychological, psychological, managerial, scientific-methodical, material, technical, and financial).

The indicated factors and groups of factors are closely interrelated, being in direct or mediated, direct and reversal connection.

The prospects for further research are connected with the creation of a methodology for an expert survey on determining the impact of the selected factors on the development of general secondary education in Ukraine, its pilot testing and the implementation of the practice of educational and pedagogical prediction.

Key words: general secondary education; development; educational and pedagogical prediction; prediction background; factors of development of general secondary education; classification and characterization of factors.